

NA-49

Somogy megyei Múzeum
Nefrajzi adattár

NA-49

Gyűjtő: Némcs László

Gyűjtés ideje:

Tartalom: Monografia

18 lap, + 5 fotó - 2 tábla

1 grafikon

Földrajzi mutató: Kaposmérő

Számmutató: XXxIII.

Iratgyűjtő

**MSZ 5617
PAPIRIPARI VÁLLALAT**

KISKUNHALASI GYÁRA

Kelbírás:

Az egység ltr. 52 teljes oldal.

52.

KAPOSMÉRŐ

KÖZSÉG

MONOGRAFIÁJA

ÖSSZEÁLLÍTOTTA:

Vörös László

Községünk felszíne, természeti viszonyai.

A község határa északnyugat-délkelet irányban hosszan elnyúlt keskeny területen fekszik.

Határai: Északon: Hetes, Északkeleten: Juta, Keleten: Kaposujlak, délkeleten: Kaposvár, délen: Szenna, délnyugaton: Kaposszentbenedek, nyugaton: Kaposfő, északnyugaton: Hetes-Kaposfő.

A hosszanti határt keresztben felezi a Kapos-völgye. A Kapos-völgyétől északnyugati irányban lankás emelkedőbe megy. Ebédvesztő-Baglyas/: Gyulamajor:/. Most Ebédvesztő: Kossuth-telep, Baglyas Rákosi-telep nevet kapta: /határában síksába megy át. Ezt a vidéket 3 hosszanti völgy szakítja meg északnyugat-délkelet irányban. A nyugati oldalon a Cingető árok mint természetes határ húzódik. A hetesi ut és Cingető árok közti területen Baglyasnál /: Rákosi-telepnél:/ kezdődő és a vasutintöltésnek tartó, majd a barcsi-vonal kanyarulatánál Cingető árokkal egyesülő széles völgy.

A harmadik Ebédvesztőnél kezdődik és szintén délkeletnek tart, a y vásártér és a község belterülete közt torkollik a Kapos-völgybe. A vasuti töltés előtt ebbe Baglyas irányából még egy völgy torkollik. Ezen völgyeken át haladó szántóföldek neve: Görbeföld. Itt a következő dülönevekkel találkozunk:

1., Cingető, 2., Körtefai, 3., Rókaliki, 4. Gyertyánfai., 5. Haraszt., 6., Görbeföldek, 7., Kiserdőalja. A vasuton belül a barcsi vonal kanyarulatában van a Gyepföld.

A Kapos völgyétől délkeletre közvetlen a völgyből jellegzetes halomsorozat emelkedik. A halmok száma 7: Páprányos /: Páfrányos:/ Hajas-domb, Farkas /: ruszlis:/ domb, Csilla-hegy, Kutas-domb, Vas-domb, Csicsi-domb.

Ezeket négy nagyobb völgy alakít tovább. Ezek: a/ Nagyhorgos /: horhó:/ szélesebb községi ut vezet benne Szenna-Tóka-Szerdehely és a volt legelő felé.

b/ Egyházvölgy. Szintén ut vezet rajta, mely a tetőn egyesül a szennai-tókaji-szerdahelyi uttal.

c/ Gelencsér-völgy, szűk kocsinak való horhos-kocsiut, mely szintén egyesül a fenti uttal.

d/ Kapórvölgy, melyen dülőut vezet a határ délnyugati részébe. Ezen halomsorozat völgyei a Bükk-mezőről indulnak és a Kapos-völgyébe torkolnak. A határ ezen része kb. 50 méterrel fekszik magasabban az északkeletinél. A Zselic végső nyulványainak tekinthető. Jellegzetessége, hogy a Kapos csatorna mentén ugyanilyen halomágak több helyen felfedezhetők.

Az egyház-és kapórvölgyön kis ér szivárog a Kaposcsatornába. E két völgyet rét borítja. A halmok oldalait kisebb akácerdő parcellák teszik változatossá. A halmok tetején és lankáin mindenütt szőlő és gyümölcsös. A gyümölcsösöket füvesítették és kaszálják. A gyümölcsösök gondozatlanok és keveset termők. Szántóterületek teszik még változatossá az oldalakat és tetőket.

Valamikor erdő volt az egész terület. Először a községhez közelebb eső területeket irtották ki, ide telepítették a szőlőt - később a tetőt, melyet neve is bizonyít: Bükkimezői irtás. Ezen belül legelő volt.

Ennek a vidéknek talaja vörösupony. Kicsé elhanyagolt terület. Kéves trágyát kap, pedig gabona termelésre igennalkalmas. A mérőiek me- nekülnek a földetől, de a dadai telepések előszeretettel vásárol- ják fel.

A közeli tókaji erdő és kisebb erdők alkalmasak voltak arra, hogy nagyobb vad is tanyát ütött bennük. A 30-as években Torma József - Pap Dávid János vadászták és őzet is ejtettek zsákmányul. 1954 ben

ezt nem vettük már észre. Nyulaknak is kiváló tanyája volt e terület. Ez is megcsappant, pedig nem is igen vadásszák. Róka is volt bőven.

2-300 évvel ezelőtt még összefüggött a ropói, patcai, dennai erőkkel. A rengetegben szarvasok, vaddisznók tanyáztak. A Kapos ingoványin oltották szomjukat.

A Kapos szabályozása és az erdők kiirtása megváltoztatta a vidék természeti képét. A vadnövényzetet a kulturnövényzet váltotta fel, az egylovas, fuvarozó mérői nép jobb módba került, állattenyésztővé vált, csak a legelőről feledkezett meg, mit most nélkülöznek s mely a jószágnevelést megdrágítja.

K Ö Z S É G Ű N K É G H A J L A T A .

Rendszeres időjárási megfigyelés nem volt, az idősebbek beszéltek el.

Elemi károk:

Emlékeznék 1866-os száraz esztendőre. Nepomuká napján május 16.-án lefagyott a növényzet. Gabonatermés igen szűkös volt. Kukoricából volt termés és úgy emlegetik az idősek, hogy kukoricakenyeret ettek.

1924. jun. 13.-án volt súlyos jégverés, amikor galambtojás nagyságu jegek estek. Délnyugat felől zúdult a környékre a "rohadt sarokból." Közvetlen déli órák után történt. Gabonát szőlőt lecsépelte, úgy hogy csak igen kevés termés maradt.- Iránya-Kaposfüred, Büssü, Igal.

1945. május 5.-én volt ismét nagyobb jég, mely délkelet felől 11 órakor érkezett a falu fölé.- A kerti veteményekben csinált kárt.- Szerdahely, Somogysárd iránnyal.-

1954. július -án este délnyugat felől, a község északi határát jobban érintő jégverés volt.

Iránya: Bárdibükk, -Juta, -Magyaregres.-

Telek. 1915-16 sok hó és szigorú tél, hosszantartó hideggel. korán köszöntött be, és még februárban is hideg volt.

1928-29. február 10.-én vásár volt és \times 30 fokot mutatott a hőmérő.

1942. Januárban nagy hó és tartós hideg volt.

1953-54 tele hosszú, január február igen hideg vált.

Tavaszi fagyok májusban különösen a Kaposra dülő kertekben éreztették hatásukat.

1927 máj. 13.-án

1953 máj. 23.-án melyek súlyosabb károkat okoztak kukoricában burgonyában. A kukorica tőig lefagyott. A korai burgonyákat virágzásukkor érte és teljesen megsemmisítette azokat.

A hideg északi szelek után szoktak fellépni a májusi fagyosságok tájékán.-A hideg levegőt a déli dombserozat felfogja és nem tud elvonulni.

Gyakorlatok a száraz nyarak.-Ha a hőmérő 25 fok fölé emelkedik elmegy az eső disze.-A medárdusi jóslások nem mindig valósultak meg, mégis a nép hitt ebben.A század elején az r.k. tanító rétjeit mindig június első felében szokták kaszálni.Erről az a mondás maradt fenn.-"Kaszálják a mester rétjét" megjön az eső."-Ez gyakran be is következett,mert általában júniusban szokott a legtöbb csapadék hullani.-Ilyenkor a rétek is víz alá kerültek és a mester szénáját gyakran elvitte a víz.-

Pl.1927 ben 1929 ben-1938 ban 1948 és 1954-ben egész a kertekig felért a víz.-

A sok nyáreleji esőnek szárazság szokott a vége lenni, mint 1953-ban 1954-ben.De ilyen volt 1927 ben is.Szeptemberben valóságos kánikulai hőség üli meg Kapos völgyét.-E szárazság belenyulik az őszi hónapokba is és késlelteti a vetést.-

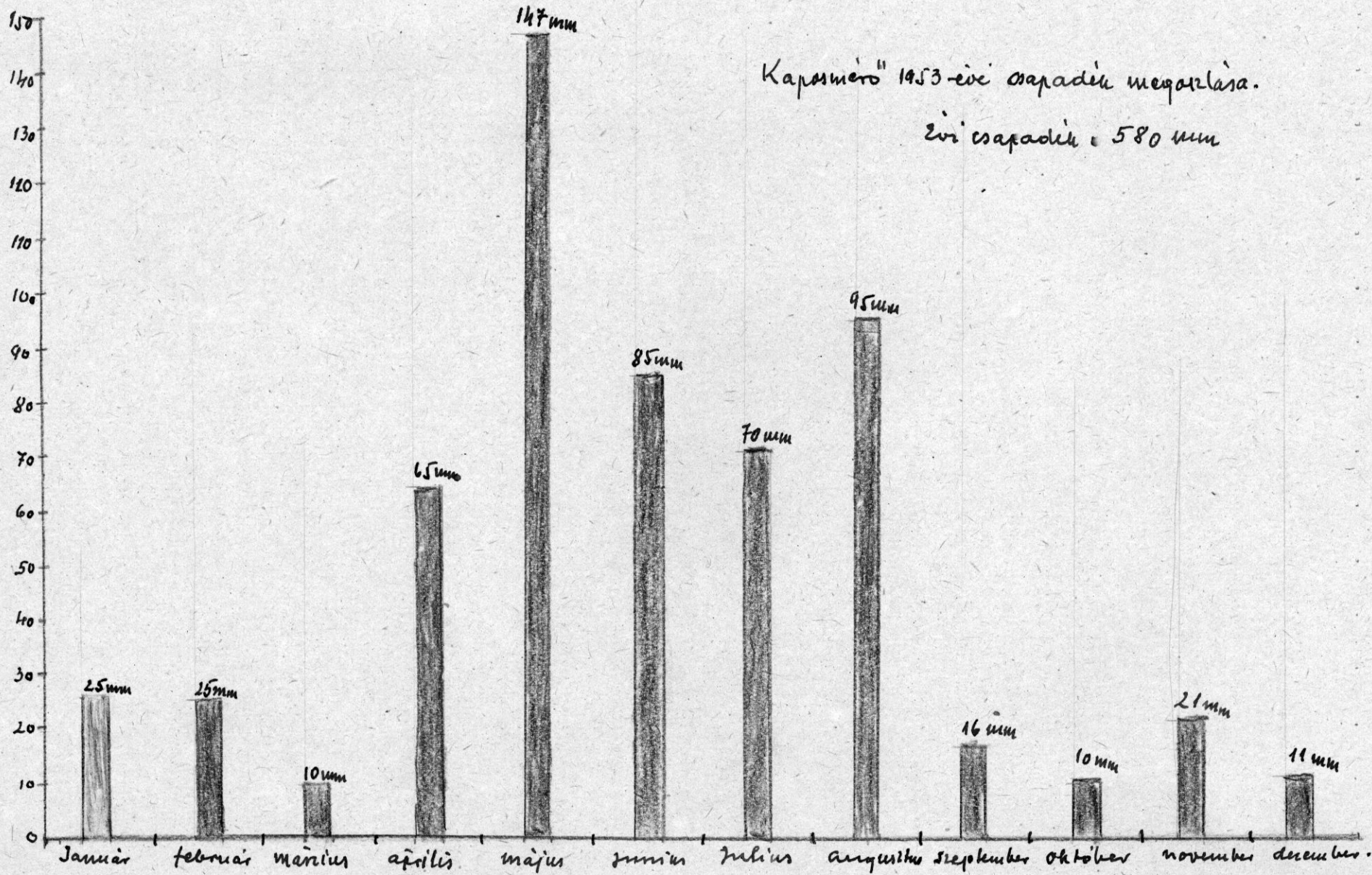
A nyári hónapokban általában nehezen érkezik meg az eső.Gyakran igen erős nyugati szelek több napon át árasztják az óceáni levegőt,de eső nincs.-Máskor meg égháborúval kísérve betör nyugatról, pár óra múlva már megváltozik a szél irány északról.-Ez úgy áll elő hogy a bécsi kapun nagyobb tömegbe betörő nyugati légáramlás elárasztja az egész dunántult kelet - délkelet- dél irányban s így községünket is.

Sikerült az 1953-as esztendő csapadékát lemérni, melyet a mellékelt grafikon tüntet fel.

Régi tapasztalatból szűrődött le az alábbi bevált megállapítás Idehallatszik a szentbéki harangszó eső lesz.Valóban a délnyugati légáramlás szokta az esőt hozni.-A kaposi harangszó száraz időt,télen igen hideget, ugyanigy hideg széllel érkezik a jutai harangszó is. Erősebb szelek általában északról törnek a községbe.Erről a részről

a község zeljesen szabad.-Télen az állomásra vezető utat szokta igen
metsző szél keresztezni.-Lassan beépül ez az utca és a szél élé is le
tempul.-Orkánszerű szél 1948 augusztusában délkelet felől zivaberos
esővel érkezett, mely megbontotta az iskolák tetőzetét és a községben
több háztetőt.-Északnyugati szelektől a község védett fekvése folytán
Délkeletre lejtő lankás lábánál fekszik a falu.

72

K ö z s é g ü n k v i z r a j r a .

Legmélyebb része községünknek a Kapos völgye, mely a XVIII. században még mocsaras terület volt. Rendezését 1820-ban, és a Kapos vizét mederbe szorították. A víz szabad folyást kapott, a mocsaras területet bőven növekvő füves rétek váltották fel. A község alatt kettős ágba csörgedezik a víz: Egyik közvetlen a falu alatt kigyózva kanyarg, a másik egyenesebb irányt véve a csatornaépítés folytán, távolabb a községtől, a dombok aljánál folyik. A két ág a községből a hegyre vezető ut hídjá alatt egyesül és mintegy 80 m után ketté szakad, de helyzetük felcserélődik. A csatorna folyik a falu alatt és a malomárok a dombok alatt. Folyásuk iránya Nyugatról Kelet felé. A község határát Nyugatról átlépő malomárok közvetlen a határ előtt egyesül a Cingető patakka, mely a parti erdő déli szegélyén ered - közel Baglyas pusztához. A Cingető patak folyása egyenes és nagyjából észak-dél irányu. Cingető völgyét közvetlen a patak mentén égerfa/berekfa/-ligeetek teszik változatossá és széppé. Medre elsőkélyesedett, náddal, gyékénnyel és sással nőtt be.

A Cingetővel egyesült malomárok átbujva a barasi vasut alatt, a kalocsai rétek között haladva, a község alá érve hajtja a Gyuk-féle vizes malmot. Az elhagyva a falu alatt folytatja útját. A múlt század elején a község közepe alatt még egy malmot, vagy csak ezt a malmot hajtotta, de ennek romjai sincsenek meg, csupán egy kis zuhatag árulja el, hogy itt malom volt.

Az igazi Kaposcsatorna a bárdibükki halastavak alatt halad, azok vizét táplálja és vezeti le. A legnagyobb halastó közvetlen a község határa mellett fekszik. Ennek keleti partján a Bánya vidékéről induló patakkoska folyik és itt egyesülnek a Kapossal. A Kapos a Kaposvölgyből csörgedező erecskét is felveszi. A Kapos a fentebb említett helyen egyesül a malomárokka és mintegy 80 m-ren együtt folynak. A Községből a hegyekbe vezető utakkal hid köti össze. A hid modern vasbeton hid, mely a 20-as évek derekán készült. Azelőtt fahid volt, melyen a lovak dobogása felhallatszott a községbe, innen a neve. Ugy hívják: Dobogó. A hid után két ágra szakad s a Kaposcsatorna a malomárok felesleges vizét viszi el, melyet egy sugó gát szabályoz. A malomárok a Dobogónál felveszi az északirányu egyházvölgyi erecskét, melynek forrása az egyházvölgyi réteken van.

A Dobogónál két ágra szakadt Kapos északi ágával egyesül a vásártéri Tófi forrásával. A forrása közvetlenül a Kaposvár-Gyékényes-i vasutvonal töltésénél van. A forrás után a vasuti töltés és Klinkerut közötti részen kiszélesedik és ha bő a vize előnti a Vásártér alját, és alkotja a Tófit, vagy mint a nép használja "Tófi". Ebben fürödtek és frissültek fel a község Vásárterén legeltetett libái, melyek száma a 20-35-ös években 700-900 között volt állandóan és libapásztor vigyázott rájuk.

Kapos a község határa előtt újabb malmot hajt, a sindelyes malmot. Hogy miért hívják annak, megállapítani nem lehet. Valószínű újabb keletű és nem zsüppes volt a teteje, hanem zsindelyes.

A zsindelyes malommal szemben a Hajas domb alatt buggyan ki, az előbbi fejezetek egyikében említett Pogány forrás, de vize nem talál utat a malomárok felé, hanem a Vizvölgy részét elposványosítja. A Vizvölgy elnevezést a kataszteri térképről vettem. Így ismerte a népet azt a rétet, mely a Sindelyes malom és a dombok között terül el, mely Kovács Sebestény Gyuláé és Gaál Jánosé volt.

A Kapos lassu folyásu csatorna, melynek vizét az időjárás viszonyok szabályozzák. Esős időjárás idején kilép medréből és előnti a réteket.

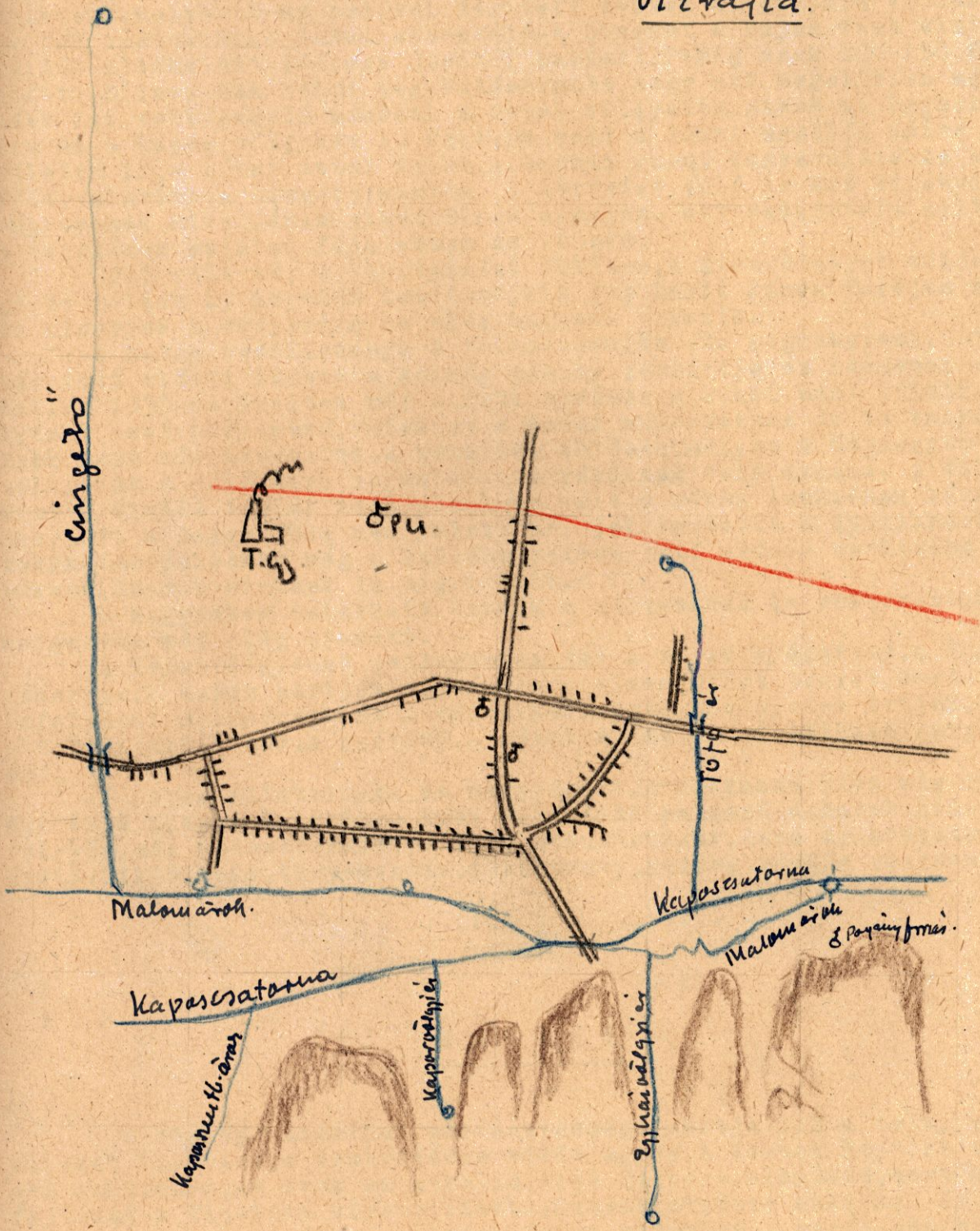
Ez Kaposmérő természetes vízrendszere.

Esőzések, hóolvadások vize a fentebb leírt erecskék, patakecskák medrében nem mindig fér el. Bővizek idején kiöntenek és általában a réteken okoznak károkat. Az esővizek, hóolvadások vizei a szántóföldeken okozott vízmosásait a mezőgazdasági munkák, szántás, kapálás, boronálás eltünteti. A Páfrányoson vezető utat, a Nagyhergosi ut menti árkot és Imre Pap József földjénél, az Egyházvölgy kezdeténél a Kaposvölgyben valamint a hegyekről levezető hóhós utakon végez szakadékos vízmosásokat, melyek esős időjárás után járművel szinte járhatatlanná válnak és a község vezetőinek sok gondot okoznak újbóli helyreállításuk miatt.

.....§.....

Kapasmerö község

Vízrajza.

T e r m é s z e t e s n ö v é n y z e t .

A község határát nagyjából erdő borította a régebbi időben. Erre vallanak a dülőnevek. Pl. Bükki mező, magasabban fekvő területen bükk erdő borította. A község kevészámú lakossága is ezt bizonyítja. 1687-ben 5 ház, 16 lakás volt a községben. Legnagyobb részét pászterek voltak, kik a község urainak állatait legeltették a völgyek füves területein, melyeket az erdővel borított dombok az időjárás viszontagságaitól védték. Mike János elbeszélése szerint a Hajas domb alatt istállók álltak, mit idősebb őseitől hallott. Pedig csak 100-150 éves ez előtti állapotnak felel meg. Valószínűbb, hogy ezt megelőzően még inkább így volt. Legelő nemcsak a Kapos völgyében, hanem az Egyház völgyben és a Kapos völgyben is volt. De volt a Bükki mezőtől délre eső területen is, a tókai uttól délre. A barcsi vasut kanyarulatában a Gyepföld, valamint a Cingető mentén. A körtefai dülő is azt bizonyítja, -ugyancsak Mike János elbeszélése alapján- ott vadkörtefa állt, mely a legelőnek sajátos fája ebben az időben.

Erdő volt még a Gyertyánfai dülőben, a Kiserdőaljai dülőben. A görbe földek is legelők lehettek, itt Pap Dávid János földjén még most is kisajjad a nád, pedig ez elég magasán fekszik.

A határ vadállománya a felszabadulás óta megcsappant. A felszabadulási előtti időben a község néhány parasztja és idegenek vadásztak. Az 1930-as években még a Pati erdőben, a Bükki mező keleti szegélyénél levő akácosban, valamint a dadai akácosokban őz is tanyázott. Ezek most már kivesztek. A római dülőben, melyen a Téglagyár fekszik, mint a dülő neve is mutatja a rókoknak volt lakása. A föld, mely most a kiváló téglát adja alkalmas volt a rókok lakásának kikaparásához, mert a sárga föld nem omlott be, jól tartotta a nyuklakást. A rókok tartózkodtak még a szőlőhegyekben levő akácás és kisebb erdős kékben. Számuk ezeknek is megritkult.

A hegyekben található diófák a mókusoknak is kedvezett, a Nagyhergesben még elég gyakori.

A Kaposvölgyének jellegzetes fái a berekfa/égerfa/, a fűzfa és rekettye. A Kapos partján vizinövényzet nem üthet tanyát, mert a víz lefolyását ellenőrzik és a vizet akadályozó növényeket irtják. Itt-ott feltűnik a nád, a gyékény. A réteken sás és vizililiom/sárga liliom/.

A Kapos állatvilága is meggyérült. A vadkacsa, liba még előfordul és a közeli halastava körül felszálló halászó madarak áthúznak a völgyön, más vadászterületre való áthúzásukkor. Apró állatokban bővelkedik. Sikló, béka, törpeharcsa, tükörponty, keszeg akad a vízében.

..... §

T a l a j .

A község határának változatossága szabja meg a talaj változatokat is. Délen, a dombvidéken vörös agyag, a dombok lejtőin szőlővel beültetve, de csak az othelló, neha részére alkalmas, mert a hazai fajtaikat a filoxéra kipusztította. Gabonatermesre alkalmatlan és jó talaj, de már ki van élve és trágyázásra szorulna. A mérői nép ezt a területet elhanyagolta, mert a trágya kiherdása nehézkes a gyenge utak miatt.

A vörösayagréteg alatt ugynevezett sárgaföld, vályogtalaj

fekszik. Ez alatt homokréteg van.

A határ északi része nagyobb részt vályogtalaj, kissé lazább a délinél. A Cingető völgyére lejtő dűlő már homok és bekeveredett a felőli talajrétegbe is.

A gabonatermés szempontjából a Bükki mező a legjobb. Ez adja a fajsúlyosabb búzát, az északi részén gyenge fajsúlyú gabonát szokott adni. A Cingetői rész a rozsnak és burgonyának kedvez inkább.

Az országuttól délre egész a Kaposvölgyéig terül el a község legtermékenyebb földje, mely részben a kerteket és részben a kenderföldeket adja. Ez jó televénytalaj, a kerteti vetemények területe.

Az idősebb emberek elbeszélése szerint a múlt században még szokásban volt az ugarolás. Pihentették a földet, ezalatt legeltették és úgy vetették el búzával. Ugyancsak szokás volt a nyomásos gazdálkodás, melyet a község lakossága a század elején hagyott el.

Összefoglalás .

A Kaposvölgye mint szívó erő a határ mindkét részére kihat. A csapadékok felesleges vizét hamar levezeti és a talaj hamar kiszárad. Akármilyen bőségesek is azok, utána pár nap múlva már művelésre alkalmasak, de hosszabb szárazság után a gazdasági eszközök kiferdülnek belőle. Ahogy a vizet lehuzza a Kaposvölgy, úgy lehuzza a tavaszi fagyokat is. Károkat annak délre néző peremén okoznak. A talajművelés régi eszközeitől a község lakossága nehezen szabadul, a gép nehezen hódítja meg ezt a területet, pedig a gyenge termés hozamok indokoltá tenné azt.

..... §

Gazdasági élet.

Fentebb elmondottakból láttuk hogy a község területét a régebbi multban nagyobb részét erdő, legelő és az ingoványos Kaposvölgy tölzötte ki. A törökvilág után a meggyérült lakosság kis létszáma a község urainak állatjait legeltette, a völgyek: Kaposvölgy, Egyházvölgy Nagyhorgas, Cingető és Gyepföld füves területein. - A lakosság elszaporodása és a gazdasági életben előállott változások, áttérés a gabona-termelésre tette szükségessé az erdők irtását. A jobbágy felszabadulás után a községi erdő is megcsappant. A város közelsége lehetővé tette a fa értékesítését, az irtásba vetett mag bővebb termését, kihatott a gazdasági élet megváltozására is. Egykor fuvarozó nép rátért a rendszeres földművelésre. A közeli város fejlődése, piacának nagyobb felvevőképessége erősen befolyásolta a község gondolkodási módját. -

Mezőgazdálkodás.

Területi viszonyok A község szántóterülete 1954 ben

szántó	1793 kh
kert.....	24 "
rét.....	237 "
szőlő.....	52 "
legelő.....	56 "
erdő.....	68 "

összesen: 2430 kh.

Mint az adatok mutatják a hájár háromnegyedrészre szántó és mintegy kilenced része rét és legelő, a lakosság földművelő és állattenyésztési ágát üzi a mezőgazdaságnak. - A rét és legelő kicsinysége azonban a mezőgazdálkodás fejlődését gátolja. - Gabonatermelési eredmények nem kielégítőek. 1954 ben gyenge termés volt. A termésátlag búzából 4-6q között váltakozott gazdánkint. Az előző évben 1953 ban pedig jó termés volt az átlag nem haladta túl 8-9q átlagot. Általában kevés volt mindig az ipari növény. - A kenderföldek a község legjobb termőföldjei. Itt a mult században még bő kendertermelés folyt.

Ezt bizonyítják a Kaposmentén látható kenderáztatók.-A város közelsége hamar változást hozott a divatban is.A község lakossága könnyen elhagyta a vesződéses házilag előállítható kenderből készült vászon ruházatot és könnyen felcserélte a városban kapható olcsó ruházati anyaggal.-

A felszabadulás előtt sem a parasztság sem a nagybirtok nem termelt Kaposmérőn cukorrépat.A felszabadulás után az lett a mezőgazdaság legjövedelmezőbb ága.

Területszaperodásnak gátló oka hogy nincs elég munkaerő.- Ugyancsak akadályozója a munkaerőhiány a kertészet fejlődése területének is. A piacozásnak pedig az lenne a jövőben egyik alapja.-

Elhanyagolt terület a szőlő és a gyümölcsös is.A csemegeszőlő szintén piaci cikk,jó jövedelmezne,ha ehhez is lenne megfelelő munkáskez,mely azt ápolná,hogy a peronoszpóra,köd és egyéb kórokozók nem pusztítanak le minden évben.

A kevésszámú mezőgazdasági munkáskez elvész a kukorica, krumpli, répa kapálása,az otelló és noha szőlő kapálásánál, így nem jut erő a jobb munkáskezet foglalkoztató ,de jövedelmezőbb ágak kifejlesztésére.-

Kalmárszelleme és paraszti gőgtől szabadulni nem tudó ,de nem is akaró lakosság szocialista gazdálkodásra való áttérése még nehéz feladatot ró a jövő nemzedéket nevelő pedagógusokra és a lakosságot nevelő politikára.-Nem csak a gondolkozásmódot az új élethez, hanem a magatartást az új élethez is meg kell változtatni.-A kapitalista gazdálkodásmód űlte ki a lakosságból az emberszeretetet, a gyermekszeretetet.A gyermekszeretet hiánya az okozója az egykésésnek, az pedig a munkáskezek hiányát okozza.-Az atomrobbantás korszakában a kis parcellagazdálkodási módnak is robbani kell és elkell tűnnie, hogy a nagyüzemi gazdálkodási mód váltsa fel mely az előbb felvetett problémák megoldása is lesz.-

Állattenyésztés.

A mult adta legeltetési lehetőségek az állattartást is megkönnyítették. A Hajas domb alatti istállók a Kiserdő alatti istállóki dülő elnevezés azt bizonyítják, hogy a községben mindig volt állattenyésztés. Részben szarvasmarha részben lótenyésztés folyt. A község lakóinak régtől fogva volt leva. A községtől távoleső csepertesi legelő a csikónak- kónak volt alkalmas. Az erdő különösen a büki mezői erdő a sertés makkoltatását segítette elő. -Hajas János beszélt el, hogy a kanások furulyáztak tehát a mult században a mengalica sertésnek volt kelete mely a hosszú járást bírta, mivel a legelő messze volt. A század elgjön és még a 30-as években a község lakói sek ludat tartottak. 8-9⁰⁰ darab lud legelt a vásártér gyepén és libapászter vigyázott rá. A libapászter libánként 2 kg buzát kapott. Ennyi liba után majustól szeptember végéig egész családnak való kenyeret keresett utánuk. A község lakói lassan áttérnek a belterjes gazdálkodásra és istállózott szarvasmarhát és ólazott sertést tartanak. -Kezdi a szarvasmarhát törszkönyveztetni és ezek után nyert kiváló egyedekből tenyészállatokat nevelni. Több gazdának van növény bikája melyért jó árakat kapnak. -Sertés hizlalás is jövedelmez főként ha szerződéses hizlalással foglalkoznak. Ehhez jó kukorica termés is kell. 1953-ban sikerült termés volt kukoricából. 3-4 hizóval rendelkező gazda 9-12 ezer Ft.-ot is kapott 1954 augusztus végén leszerződött sertéseiért.

Erdőgazdálkodás.

Egyben a községszegény. A kiirtott erdők helyére ujat nem ültettek. A törvény sem védte az erdőket így az igen megcsappant. A tüzelő nem ekezett problémát, mert a községkönyékén bár távol estek ezek az erdők beszerezhetette tüzelőjét. A fahiány az első világháberu után kezdett jelentkezni. Ekker kezdték a csepertesi legelőt fásítani. A 30-as évek közepén a vásártért fásították. Bár a söllőhe-

gyök merdekebb oldalain mindenütt találkoznak kisebb erdőkkel a fa hiányt a 68. év erdő nem tudja biztosítani, mert a fák még fiatalok az erdőkben és kivégásra alkalmatlanok. Község északnyugati határán húzódó pataki erdő is még gyöngye és fiatal fákat tartalmaz csak ritkításból esik kevés fa. A pataki erdőben található ehető gomba a nagyszámu érdeklődőnek igen szükösen jut.

Kivesz a rétek füz állománya is és a kesárfenás feledésbe megy csak a kóber cigányok foglalkoznak vele, melyek itt-ott özszelepott füzvesszöböl fennak.

Ipar.

Község legrégibb ipartelepe a téglagyár. Már az első világháberu előtt gépesített volt. Kiváló volt a cserépgyártása is. A gépesítés az első világháberu után leállt és csak kézierővel vetették a téglát. A téglavetési szezonra mindig megjött 5-6 kiskundorozsmai család és ők voltak a téglavatók. A berakást a földkitermelést a mérői munkások végezték.

A második világháberu után a gyártás fellendült. A tönkrement gépek helyét villannyal hajtott gépek foglalták el. A termelés évenként +4 millió darab téglá. - A föld kitermelést is már gép végzi.

Közlekedés.

A község közlekedés szempontjából jó helyen fekszik. Átszeli az 1770-es években épült Klinker ut. Ez az élére rakott téglából készült ut még a század elején is jó karban volt. A háberu alatt tönkrement és bazaltkövel terítették meg. Most bituminnal kezelik és sikerült portalanítani és időállóvá tenni. Ide terkol a Kadarkut-barcsi országut is. Azonkívül Hetes, Szenna felől közeli metró egy egy földut. - Áthalad a községen A Budapest Gyékényes-i vasút vonal, mely 1890-es évek elején épült.

A közlekedési viszonyok a községben jó vásárokat tartását tette lehetővé. A községnek a múltban 6 vására volt. Febr. 10.-én ápr. 1.-én, máj. 18.-án, jun. 14.-én, aug. 11.-én és szept. 30.-án. Ezek a vásárok országos híresek voltak, sokkal látogatottabbak voltak mint a Kaposvári vásárok. Fekkeresték a zalai, vasmegyei, veszprémi, fejérföldei, Baranyamegyei vásárramenők, de alföldi emberek is megfordultak. Most ezen vásárok forgalma megcsökkent.

A vásárok a községnek szép jövedelmet biztosítottak. A 30-as években a község lakossága 2% ós pótdót fizetett a más községek 50% os vagy még enél magasabb adójával szemben és a bevételeken nem csináltak semmit. A virilis képviselők leszavazták az utca lekövezését és a járda elkészítését mondván, az ő levük elbirja a kocsit a sáros utcán is.

A klinker uton megközelíthető volt Pécs honnan a sóz, és Nagykanizsa, honnan a trafikot hozták a községbe.-

Ugyancsak a Klinker uton szállították az uradalmak gabonáit a kaposvári malmokba.

K ö z s é g ű n k t ö r t é n e t e .

A község történetéről a somogy megyei levéltárban lelhető 1913-as monográfiában ez olvasható:

Kaposmérő a Kaposcsatorna mentén fekvő magyar kisközség - körjegyzőséggel. Házainak száma 229, lakosaié 1426, akik rom.kath és ref. vallásuak. Postája, távirádája és vasuti állomása helyben van.

Első ízben 1332-37. évi pápai tizedjegyzékben fordul elő. Ekkor már egyházas hely volt.

1446-ban néhai Mérey László itteni birtokai fölött a Szkosfalvi, a Mérei, Kalocsa és Fecske családok egyezkednek.

1448-ban osztópáni Perneszi Pált iktatják birtokába, Hunyadi János kormányzó 1447. évi adománylevele alapján.

1449-ben az osztópáni Perneszi Mérey László itteni birtokaihoz tartanak jogot.

1453-ban V. László király adománylevelet állított ki osztópáni Perneszi Pál alnádor részére, az itteni birtokaira.

1475-ben a Mérey család új adományt nyer a helységre.

1482-ben Korotnai János, Szakácskölkedi Szöllős Annától kapott itt részeket.

1490-ben néhai Mérey-Virágos János itteni birtokait Perneszi Imre, továbbá Poki Péter és Antal királyi udvarnokok nyerik adományul.

1526-ban a helység egy részét Perneszi Ferenc, valamint testvérei: Péter és Balázs nyerték adományul II. Lajos királytól.

1536-ban Mérey Mihály és Perneszi Ferenc,

1550-ben csak Mérey Mihály volt földesura.

1560-ban Ferdinánd király Perneszi Farkasnak adományozta.

1598-99-ben Perneszi Andrásé volt.

1619-ben Perneszi György és másfelől János fia, István, Ferenc és Pál voltak itt birtokosok.

1669-ben Perneszi János itteni birtokait Csepely Györgynek idegenítette el.

1678-ban Csepely György özvegye Perneszi Ferenc birtokait vásárolta meg.

1695-ben Perneszi Zsigmond és Anna Juliánna, férjezett Babócsay Ferencné voltak itt birtokosok.

1715-ben 8 háztartást irtak benne össze.

1726-1733-ban a Perneszi család,

1776-ban Tallián Adám özvegye, a Nagy, a Csapoóy, a Rosty, a Forintos és Horváth családok voltak itt birtokosok.

1780-ban a Zeke, Bajáky, a Nagy, Baranyay, Jeszenszky, Rosty családok és Tallián Adám,

1842-ben pedig alsószilvágyi Gaál Alajos, Nemeskéri Kiss Gábor és Lajos, Rosty Mária és a Mérey család.

Jelenleg Gaál Jánosnak 1000, Kovács-Sebestyén Gyulának van itt 400 hold kiterjedésű birtoka.

A községbeli kuriák közül az egyiket Nemeskéri Kiss Gábor építette az 1830-as években s az jelenleg Kovács-Sebestyén Gyuláé /: 1913-ban:/, a másik pedig Gaál Jánosé.

A rom.kath. templom 1785-ben, a ref. 1906-ban épült. 1906-ban épült a ref. iskola is, tanítói lakás az 1800-as évek második felében, a r. kath iskola 1896-ban.

Tóka pusztája Gaál Jánosé, Baglyas - később Gyula pusztája Kovács Sebestyén Gyuláé. Ebédvesztő Jeszenszkyé volt és az 1900-as évek elején parcellázták ki.

Van itt hitelszövetkezet és Gőztégla-és cserépgyár.

A községhez tartozik Csoportos-tanya és szőlőhegy lakott hely.

Tóka puszta a középkorban falu volt, melynek Szent László tiszteletére szentelt temploma volt. Ezt 1309-ben említik az oklevelek. Az 1332-37. évi pápai tizedjegyzékben is szerepel.

1309-ben a Tokaji

1447-ben a Szokósfalvi,

1448-ban az osztópáni Perneszi családok voltak itt birtokosok.

144-1526 "Mére" /:Kaposmérő:/ sorsában osztozott.

1550-ben Perneszi Ferenc volt a földesura.

1665-ben Perneszi János itteni birtokait Csepely Györgynek idegenítette el.

1695-ben Perneszi Zsigmondé,

1726-1733-ban puszta és a Perneszi családé.

- 0 -

1848 előtt Mére kicsi község volt. Mike János 80 éves ember szerint a Mérey családnak fizettek dézsmát. A falu Lucáékig /:Luca József, György-ig, Szenyéri Pál-ig:/ terjedt. Itt az utcán megvan még a törés is. Kelet felé Vig Ferenc, Tamás /:Németh család:/ Nagyeszűék felé össze-vissza voltak a házak, nem volt rendes utca és ez Forró-ékig terjedt. A katolikus iskola helyén temető, a kertben templom volt. Romjainak törmeléke megtalálható. 1944-ben, amidőn az amerikai repülők bombatámadásától kellett tartani, a tanítói kertben bunker készült. Ekkor ép falakra akadtak. Mike János állítása szerint az öregapjának az öregapja, ki az 1780-as években gyermek volt, verebék szedett az elhanyagolt állapotban levő templom tornyából.

A Hajasdomb alatt istállókat álltak. Pásztorokdtek az ingoványos réteken. A Hajas-domb alatt vezető út mentén, mely a Páprányosnak visz, forrás is volt, melyet Keresztes Gyula ref. lelkész szerint pogányforrásnak neveztek. Szájhagyomány szerint itt az ősmagyarok még felerőltetve áldoztak. Innen a neve: Koppányvár. Az út javítása közben az 1940-es években betemették e-forrást és a viz az út alatt elszivárogo a réten buggyan ki. A forrást e sorok írója az 1940-es évek előtt számtalanszor látta, a kirándulásra vezetett tanulóit itt is belőle.

Az 1800-as években a község lakói fuvarosok voltak. Gaal János elbeszélése szerint az ő gabonáját szállították a klinker ut mentén álló magtárából. Utközben a gabonát megvámolták, az ujlaki csárda korcsmában megitták és a zsákokba homokot szórtak a buza közé, hogy a súly meglegyen.

Mike János szerint - ki hallásból tudja - Jellasich hada a klinkeren vonultak végig. Néhány virtuos mérőit legény kiállt elébük, kiket a horvátok leszúrtak.

Keresztes Gyula ref lelkész szerint a Kaposvár elfoglalását végző török basa Nagybajomnak indult, mit elfoglalt és zsákmányát Méron szállította keresztül. A mérőiek a zsákmányt szállító kocsikat megtámadták, mire a törökök szétverték őket és a falut felgyújtották.

A 80-éves Mike János egyik őse, Mike János 1830-ban született. A 48-as szabadságharc után erőszakkal vitték el katonának. 10 évig volt katona. 7 évig nem látta Magyarországot és így hozzátartozóit sem. Járt Olaszországban is. Egyik őse Franciaországban is járt. Református vallású volt. Franciaországban térítették a katolikus vallásra. Ez obsitot kapott a katonaságtól való elbocsátásakor.

1860-as évek után indult meg a polgárosodás, a századfordulón,

illetve a 90-es évek elején már a lecsuszás. Több család cserélődött. Többnél eluszott a pár hold is. Sára János /:Csicsa:/ Varga József /:Gobodics:/ családok földjüket elitták. Ekkor telepedtek le a Kundlerek, kik kb. 100 hold földet szereztek korcsmájukkal és négy hatalmas házat építettek.

Az 1914-18-as háboruban több mérői fiatal veszítette életét, de igen sok volt a felmentett.

1919-ben itt is megalakult a Direktórium. A Tanácsköztársaság idején a lakosság ellenforradalmi beállítottságu volt. Nem adtak a munkásságnak ételmelet. Egy alkalommal a pécsi bányászok szálltak ki és ők szedték azt be.

19 után földosztás nem volt Kaposmérőn. A Gaal birtokból egy holdat letagadtak és így nem érte el az 1000 holdat. Így nem került földosztásra sor. A kaposmérőiek házhely-és földigényét Szomajom határában levő kaposfői birtokból elégítették ki. Itt kaptak 1-1 holdat, melyet a mérői nép "poletár"-földnek emlegetett a második világháborúig.

Az 1929-32-es gazdasági válság Kaposmérőt is sújtotta. A gabona és állat alacsony ára elszegényedéshez vezetett. A teljes nyomort azonban nem élte át, mert a község kalmár szellemű lakossága a kaposvári piacon minden terményt értékesíteni tudott.

Az 1936-44-es politikai megmozdulások a község életében sem politikai, sem gazdasági téren említésre érdemes változást nem okozott. A község lakossága erősen kigazda beállítottságu volt.

Az 1944-45-ös felszabadulást Kaposmérő szegény parasztsága örömmel fogadta. Bár az 1944 dec. 28-tól 1945 apr. 9-ig tartó kitelepítés következtében a lakosság ingóságainak nagy részét elvesztette, a föld-és házhelyosztás után örömmel látott a romok eltakarításához és az újjáépítéshez.

Körülbelül 530 hold földet osztottak ki a baglyasi és pati határban. A község belterületén mintegy 50, baglyasban 30 házhelyet /:120:/ osztottak ki.

1945-54-ben kb. 50 új ház épült az új házhelyeken.

A község lakossága még nem értette meg a nagyüzemi gazdálkodás előnyét s ez tartózkodóvá teszi az arra való áttérésre. 1952-ben mégis alakult 2 termelő szövetkezet. /:Tszcs.:/ Az Uj-élet és a Zrinyi /:tszcs.:/ Az összetétele középparasztokból állt. Az alakulás nem teljesen önkéntes volt, ezért a Zrinyi tsz 1953 őszén feloszlott. Az Uj-élet felemelkedését az elaprózott földterületek még akadályozzák. A 96 holdjuk több mint 100 helyen van.

1945 óta sokat fejlődött a község. Az évtizedes harc a házhelyekért eredménnyel járt. 1946-51-ben megindult az építkezés úgy a belterületen, mint Baglyasban és Tokajon is. Az egészségtelen tkaji cselédházak eltűntek és helyettük az újgazdák egyszerű, de egészséges lakásai épültek. Itt említem meg, hogy Tókaj 1950-ben elszakadt Kaposmérőtől és Szennához csatolták.

A község belső területén sokáig meglátszott a háború nyoma. Most már a szorgos kezek eltüntették azt is. Benépesült az UJÉLET utca is, melyben hosszú évtizedek, sőt évszázadok óta paraszti épületek nem voltak. Benépesült a vasúthoz vezető út is, melyben 27-ben csak Eper Józsefnek és Miklái Józsefnek volt háza.

Az 1950-es év hozta meg a község lakóinak rég várt óhaját, a villanyt. A 30-as években többször megkísérelték a község vezetői községünk villamosítását, de azon a versengésen, hogy, a megye, vagy Kaposvár városa végezze azt el, megbukott. A villany magával hozta a mozit is, mely a fiatalság részéről kellő látogatottságnak örvend.

Legnagyobb fejlődésen az iskola ment át. A két egytanerős, osz-

tatlan iskolából részben osztott,nyolcosztályos,ötteremes,nyolc tanerős körzeti központi iskola lett.Az alsó tagozata I-III ;II-IV tanulócsoportha van osztva,a felső tagozat teljesen osztott.Bejárnak a felső tagozatba:Kaposujlakról az egész felső tagozat,Kapos-szentbenedékről,Bárdibükről és Lipótfáról vonattal a haladottabb gondolkodású szülők gyermekei.

Gazdálkodás terén az állattenyésztés lendült fel a felszabadulás után.Az eddig egylovas,piacozó mérői nép a szarvasmarha tenyésztést kezdi megkedvelni.Lassan halad azonban az állatok törzskönyvezése .Pedig a törzskönyvezett állataikért jobb árat kaphatnának.Példa erre 1954,szeptember 11-i tenyészállatvásár Kaposváron.Stágl János 4000 l-es tehene nem volt törzskönyvezve,igy 5000 Ftot kapott a 14000 Ft helyett a tehéntől származott bikáért.

Képek Kaposmérőből.

A község legrégibb épülete.

Milánai Kaposvölgye.

A község látkepe a dobogói
 határáról.
 A vast "mester" réti a levőtt sarjrendek.

Ezerékh háza.

Kaposvölgye